

PŘÍPRAVA A VEDENÍ OBRANNÉ OPERACE V PODMÍNKÁCH NEDOKONČENÉHO MOBILIZAČNÍHO A OPERAČNÍHO ROZVINUTÍ VOJSK

Politika socialistických států v čele s SSSR vychází z předpokladu zachování míru pro budování socialismu a naplnění těch nejhumánnějších cílů, jaké kdy lidstvo mělo. O tom svědčí i rozsáhlá politická iniciativa za zákaz jaderných zbraní, všeobecné odzbrojení a důslednou realizaci zásad mírového soužití. Proto i základem vojenské doktríny je obrana socialismu, která se odráží ve vojenském umění a v přípravě štábů a vojsk.

Cílem obrany z hlediska vojenskopolitického je organickými silami a prostředky zabezpečit svrchovanost států socialistického společenství ozbrojeným bojem. K tomu jsou předurčeny především ozbrojené síly, jejichž mírový stav musí zabezpečit odražení nenadálé agrese vzdušných i pozemních sil nepřítelů jak za použití pouze konvenčních, tak i jaderných zbraní.

Vojenské umění charakterizuje obranu jako druh boje, který je veden vynuceně nebo záměrně, není-li možný útok, nebo je neúčelný. Na základě známé definice, že „válka je pokračováním politiky jinými (násilnými) prostředky“ je zřejmé, že ozbrojený globální konflikt, pokud by k němu došlo, bude zahájen agresí nepřítelů a z naší strany vedením obranných operací. K zabezpečení podmínek k dosažení cílů války se bude nepřítel v jakékoli formě snažit využít momentu překvapení a je tedy možné, že naše ozbrojené síly zahájí operace bez dokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí.

Proto i směrnice HV SOS rozpracovaná do výcvikových dokumentů orientuje je přípravu štábů a vojsk tímto směrem. Obrana přesto, že je vynuceným dru-

hem bojové činnosti, má kromě nevýhod i některé přednosti, kterých je třeba využít. Nespornou nevýhodou je iniciativa na straně nepřítele. To představuje především to, že v daný moment je v daném prostoru silnější a situace mu dává určitý předpoklad k úspěchu. Je to volba doby zahájení a směru činnosti a další vhodné podmínky, kterých může využít ve svůj prospěch. Obránce je schopen slabšími silami úspěšně čelit silnějšímu nepříteli, může vhodně využívat známého terénu, může úpornou realizací svého zámyslu postupně nepříteli vnucovat podmínky boje a přebírat iniciativu.

Současný stav rozvoje vojenství nedává možnost skrytého dokončení mobilizačního rozvinutí a přísunu vojsk ze zámoří a tím i vytvoření úderných uskupení, která by rozhodla ozbrojený konflikt. Avšak pohotovost a stav výzbroje vojsk stále pohotovosti dává pravděpodobnému nepříteli při vhodných podmínkách možnost agresí zahájit. Z těchto důvodů je nutné věst nepřetržitý průzkum nepřítele a přijímat adekvátní opatření ke zvýšení stále BoPo na základě měnící se situace na válčišti.

Možnosti nenadálého napadení nepřítelem bez, nebo s minimální dobou příprav, dokumentují tato fakta:

- do stále bojové pohotovosti je trvale vyčleňován poměrně vysoký počet prostředků jaderného napadení (na středoevropském válčišti 25 % řízených střel středního dosahu Pershing 2, 25 % operačně taktických řízených střel Pershing 1A a 10 % letounů nosičů jaderných zbraní taktického letectva), což představuje 141 prostředků jaderného napadení v pohotovosti k odpálení (ke startu) za 9 až 25 minut po vydání rozkazu; v evropském prostoru je na bojovém hlídkování až 22 ponorek na jaderný pohon — nosičů PJN,

- připravenost k vedení hromadných leteckých úderů může během 6 hodin dosáhnout až 50 % prostředků taktického letectva,

- během 48 hodin mohou dosáhnout plné bojové pohotovosti hlavní síly pozemního vojska trvale rozmístěného na válčišti, rozvinout se v předpokládaných prostorech zasazení a zahájit bojovou činnost,

- během 3 hodin může 50 % prostředků PVO dosáhnout schopnosti odrážet hromadné úder leteckva protivníka,

- cílevědomě se zvyšují možnosti rychlého posílení ozbrojených sil na evropském válčišti přísunem vojsk a materiálu ze zámoří (např. do M 10 vyčleněné síly — 6 divizí pozemního vojska USA, do 3—5 dnů až 25 bojových letek taktického letectva USA),

- k zabezpečení operačního překvapení skrytou realizací uvedených opatření vytváří příznivé podmínky vysoká úroveň vybudované infrastruktury na válčišti, umožňují zabezpečit zejména utajené velení a spolehlivé spojení na všech organizačních stupních,

- pokračuje vytváření válečných zásob hlavních druhů materiálů, které v současné době umožňují vést bojovou činnost po dobu asi 30 dnů,

- posílení vojsk na válčišti se může uskutečňovat skrytě pod záminkou pravidelných rozsáhlých cvičení vojsk NATO např. Reforger apod.

Na základě těchto skutečností a v souladu s výcvikovými dokumenty je příprava a vedení obranných operací na počátku války při nedokončeném mobilizačním a operačním rozvinutí vojsk věnována velká pozornost. Proto i časopis vyčlenil jedno číslo, které má čtenáři dát ucelený přehled o této problematice.

Příprava obranné operace

V širokém smyslu slova příprava k vedení obranné operace, to je obrana ČSSR v obranném systému států Varšavské smlouvy, je naplňována v ČSLA její systematickou výstavbou, denním výcvikem, výchovou a přípravou štábů a vojsk.

Z užšího pohledu jde o soubor opatření, která zabezpečují obranu daného prostoru zavedenými silami a prostředky. Kvalita splnění tohoto úkolu je přímo úměrná efektivnosti jejich využití a kvalitě opatření. Protože jde o subjektivní faktory, které plně závisí na příslušnících ozbrojených sil, je nutné i odpovídajícím způsobem se touto problematikou zabývat.

Příprava obranné operace zahrnuje přijetí rozhodnutí, vydání úkolů vojskům a plánování operace včetně všestranného zabezpečení. V samotné realizaci je to zaujetí obrany s vytvořením uskupení vojsk, její ženijní vybudování, organizace překrytí státní hranice, organizace jaderného a palebného ničení nepřítele, protivzdušné, protitankové a protivýsadkové obrany a všestranné zabezpečení operace a boje. Důležitou úlohu zaujímá organizace a řízení politické práce, organizace velení vojskům, součinnosti a kontroly plnění uvedených úkolů včetně poskytnutí pomoci na místě.

Způsob přípravy operace a metoda práce bude záviset především na faktoru času. Při nedostatku času, a to je třeba brát za základní variantu, bude příprava probíhat organizovaněji za předpokladu, že jsou štáby a vojska k plánované činnosti připraveny. K tomu je rozpracován i celý systém přípravy velitelů, štábů a vojsk.

U velitelů a štábů je to především otázka zvládnutí rozhodovacího procesu, plánování a velení vojskům a u vojsk jejich připravenost k boji.

Základem přípravy obranné operace je rozhodnutí velitele. Rozhodnutí obahuje zámysl vedení obranné operace, úkoly vojskům, hlavní úkoly součinnosti a všestranného zabezpečení operace a zásady organizace velení. Současně se stanoví hlavní úkoly pro politickou práci.

Podstatu rozhodnutí tvoří jeho zámysl. Přijetí zámyslu a jeho schválení nadřízeným je možné považovat za základ pro zahájení plánování a stanovení orientačních úkolů podřízeným.

Plánování se řeší po úkolech obranné operace se zřetelem k pravděpodobným směrům útoku nepřítele a podle variant bojové činnosti vojsk. Mohou to být tyto úkoly — zaujetí pásma překrytí vyčleněnými vojsky, zaujetí operační sestavy vojsk stále pohotovosti, mobilizační rozvinutí vojsk a dokončení zaujetí operační sestavy, účast v protivzdušné operaci, vedení úderů na objekty prvního pořadí, vedení 1. jaderného úderu, boj s nepřítelem na vzdálených přístupech, vedení palebné protipřípravy, boj za udržení pásma překrytí, boj o hlavní pásmo obrany, boj v operační hloubce, vytvoření protiúderného uskupení, příprava a vedení protiúderu.

Jednotlivé operační úkoly jsou detailně rozpracovávány v plánu operace, nebo v samostatných plánech se všestranným zabezpečením. Slouží především k organizované přípravě a sladění činnosti druhů vojsk při plnění společných úkolů pod vševojskovým zámyslem.

Nezastupitelné místo v organizaci obrany má organizace komplexního palebného ničení, organizace součinnosti, palba, úporné držení zaujatých pozic, manévr, dovedné využívání terénu, jeho ženijní úprava a vytvoření rozvinutého systému zátarasů, organizace všech druhů zabezpečení a nepřetr-

žité velení. Jen dovedným využíváním těchto faktorů a sladěnou činností zúčastněných vojsk je možné dosáhnout úspěchu při vedení operace.

Obranná operace se připravuje v reálném prostoru s odpovídajícími silami a proti konkrétnímu nepříteli.

Proto i zásady vojenského umění, které vycházejí z teoretických základů a praktických zkušeností, především ze cvičení, bereme jako návod k činnosti. Je však třeba vycházet z toho, že žádné rozhodnutí nestrpí především šablonu a že uvést nepřítel v omyl o podstatě obrany a zámyslu jeho vedení je jednou z podmínek splnění cílů operace.

K uvedení do dané problematiky považují za účelné pro jednotné chápání objasnit některé operační a taktické pojmy a normy a pro názornost ukázat systém obrany na **obr. 1**.

Obrana je tvořena systémem obranných pásem, postavení a ženijních zátarasů, které se obsazují vojsky. V operačním rámci je to zpravidla pásmo příkrytí, hlavní pásmo (první obranné pásmo), jedno až dvě armádní pásma obrany, jedno až dvě frontová pásma obrany, příčná pásma a postavení. Na důležitých směrech může být vytvořeno i mezilehlé pásmo obrany.

Pásmo příkrytí a hlavní pásmo obrany tvoří taktickou hloubku obrany. Jsou obsazována prvosledovými svazky, které zaujmají obranu v systému obranných postavení.

Uskupení vojsk v obranné operaci zpravidla tvoří: první a druhý sled, vševojsková záloha, uskupení RVD, uskupení letectva, vojska PVO, protitankové zálohy, pohyblivé odřady zatarasovací a uskupení ostatních druhů vojsk, speciálních vojsk a týlu. Při přechodu do obrany na počátku války se z prvního operačního sledu zpravidla vyčleňují vojska příkrytí.

Úspěšné zahájení obranné operace závisí především na včasném, organizovaném a skrytém (utajeném) mobilizačním a operačním rozvinutí ozbrojených sil.

Možnost nenadálého napadení nepřitelem nás staví před úkol zahájit odražení agrese silami stálé pohotovosti. Těmi je nutné v krátkých časových lhůtách zaujmout pásmo příkrytí, příkrytí hlavní směry útoku na hlavním pásmu obrany a dokončit mobilizační a operační rozvinutí vojsk.

Tato varianta je pro obránce krajně nepříznivá, ale nelze ji zcela vyloučit. Proto, abychom neposkytli nepříteli tuto výhodu, je nutné vést nepřetržitý průzkum, přijímat adekvátní opatření k činnosti nepřítel v době míru a zejména v situacích, které by mohly vytvořit podmínky pro rozpoutání války.

Vedení obranné operace

Obranná operace může být zahájena po splnění všech opatření, kdy vojska jsou v pohotovosti k odražení agrese nepřítel, nebo za situace jejich nedokončení, které může být rozdílné v závislosti na řadě faktorů. Na základě zhodnocení současného stavu bojové pohotovosti našich štábů a vojsk i možnosti nepřítel, je možné vycházet z předpokladu, že minimální doba bezprostředních příprav nepřítel k zahájení agrese nám poskytne možnost vyzkoušet vojska, příkrytí státní hranici, zcela nebo částečně obsadit hlavní pásmo obrany, přivést do pohotovosti letectvo a PVO a splnit další opatření k přechodu z mírového na válečný stav. Do jaké míry se podaří zrealizovat plány bude záviset na času a ten na včasném a věrohodném zhodnocení nepřítel a rozpoznání jeho příprav na válku.

7

Nejkritičtější situace při zahájení obranné operace by nastala v případě úderu hotovostních sil letectva a raketového vojska nepřítele s následným přechodem do útoku pozemních sil z posádek nebo z prostorů cvičení. I v tomto případě lze, podle mého názoru, konstatovat, že i za takovéto varianty nemůže nepřítel jít na takový risk, aby neuskutečnil alespoň nejnutnější opatření ke zvýšení úderné síly vojsk jejich převedením do vyšších stupňů bojové pohotovosti, uskutečněním alespoň částečné a skryté mobilizace a přesunem vojsk ze zámoří. Pokud bychom připustili velice nepravděpodobnou možnost, že se nepříteli podařilo skryt přípravy na válku a tuto s překvapením začít, byla by obranná operace zahájena obnovou bojeschopnosti, přijetím nového rozhodnutí, organizací překrytí státní hranice bojeschopnými silami, zahájením mobilizace a operačním rozvinutím vojsk.

Odrážení agrese tedy velice pravděpodobně bude zahájeno vedením protivzdušné operace s odvetným (vstřícným) úderem raketového vojska, letectva a částí dělostřelectva současně s bojem o udržení přechodů přes státní hranici. Důležitou úlohu bude mít včasné varování a ukrytí vojsk a následně obnovení bojeschopnosti sil a prostředků, především těch, které v daný moment plní rozhodující úkoly. Je možné předpokládat, že kromě úporné obrany obsazených obranných postavení klíčovou úlohu při úspěšném vedení obranné operace bude sehrávat přehled o situaci.

Rychlý a přesný přehled velitelů o síle nepřítele, směrech útoku a o situaci podřízených vojsk dává základní předpoklad pro reálná upřesnění plánů a správná rozhodnutí. Je nutné vycházet z toho, že první úder nepřítele, zvláště pokud nebude veden všemi silami a prostředky (s cílem utajení a dosažení překvapení), bude soustředěn především na dezorganizaci velení. Nepovažuji za nutné tuto myšlenku rozvádět. Historie to potvrzuje a současná úroveň sil a prostředků vedení ozbrojeného zápasu důležitost tohoto momentu prohlubuje. Přijatá rozhodnutí, která neodpovídají situaci nebo je není možné doručit vojskům, mohou mít katastrofální důsledky. Proto bude nutné za prvořadý úkol při zahájení operace považovat udržení a obnovu spojovací soustavy a míst velení. Není možné podceňovat v tomto případě i morální faktor. Vedení obranného boje jednotkou, útvaru bez spojení s nadřízenými a sousedy, jakož i neznalost situace nepřítele, velice pravděpodobně by vedly k malodůšlosti a k panice.

Odrážení vzdušného a pozemního útoku nepřítele je nutné považovat za jednolitý proces, který je řízen pod jedním zámyslem. Protiletadlové raketové vojsko PVOS a PVO spolu se stíhacím letectvem PVOS a frontu budou odrážet útoky nepřátelského letectva a bránit vojska a další objekty proti jejich úderům. Síhací bombardovací letectvo, bitevní a vojskové letectvo, raketové vojsko a dělostřelectvo budou vést úderu na objekty prvního pořadí a uskupekání vojsk nepřítele na jeho směru hlavního úderu a podporovat vojska, která bojují v pásmu překrytí státní hranice.

Prvosledové vševojskové svazky vstoupí do boje s nepřítelem na zaujatých obranných postaveních, nebo střetnými boji a sražením při jejich zaujímání. Musí být připraveny přejít do obrany i v neplánovaných prostorech na základě vývoje situace. Úkolem vojsk překrytí je zabezpečit spolu s jednotkami Pohraniční stráže čas na organizaci obrany v hlavním pásmu. To předpokládá včasné zaujetí určených prostorů. Pokud by se to z jakéhokoli důvodu nepodařilo, střetnými boji obsazují výhodné čáry v pásmu překrytí (nebo je úspěšně zaujímají) a plní uložené úkoly. Je nutné vidět i tu skutečnost, že tato činnost

bude řešena za nadvlády nepřítele ve vzdušném prostoru a při jeho iniciativě — viz **obr. 1**. Zřejmě se realizace dříve zpracovaných plánů neobejde bez upřesňování, eventuálně i přijetí nových rozhodnutí. Současně s vedením obrany k udržení výhodných čar a prostorů s cílem nedopustit organizovaný postup nepřítele do vnitrozemí bude probíhat boj o čas k uskutečnění mobilizačních opatření a operačního rozvinutí vlastních vojsk spolu s obnovou bojeschopnosti a u nepřítele k udržení iniciativy a zasazení sil přisunovaných z hloubky. Úspěch obranné operace, zahájené pro nás v tak nepříznivých podmínkách, bude záviset na schopnosti zrealizovat přijatá opatření a tím zmařit zámysl nepřítele. Do jaké míry se to podaří, závisí na mnoha faktorech. Je třeba, aby s takovou variantou bylo předem počítáno, což vyžaduje již v době míru zplánovat adekvátní opatření a v přípravě štábů a vojsk procvičovat modely situací, k jakým by mohlo dojít. Stejně důležitým úkolem je připravovat a materiálně zabezpečovat mobilizační a operační rozvinutí vojsk po zahájení války. Jsou to otázky složité, ale není možné z tohoto důvodu je neřešit.

Složitost kromě jiného je dána tím, že velitelé a štáby současně s řízením vojsk, která vedou obranné boje, musí řídit mobilizační doplnění a operační rozvinutí. Tato problematika je na posledních operačních cvičeních procvičována a bude třeba v tomto pokračovat a hlouběji rozpracovávat jednotlivé účební úkoly (viz **obr. 1**). Charakteristické pro tuto činnost bude upřesňování přijatého rozhodnutí na základě vytvořené situace a předávání nových úkolů vykonavatelům. V oblasti mobilizace nový obsah dostala autonomnost, skrytost, ochrana a obrana mobilizačních opatření. Na organizovanosti a včasnosti jejich řešení bude záviset nárůst sil v obraně i výsledek obranné operace.

Úloha pásma překrytí a boj o jeho udržení má tedy z operačního hlediska za uvedené situace rozhodující význam. Při vyjití nepřítele k hlavnímu pásmu obrany je nutné stanovit směr hlavního úderu. V tomto pásmu soustředí síly a prostředky, které jsou k dispozici. Nedopustit z chodu prolomit první obranné postavení, přinutit nepřítele rozvinout další síly a nedopustit jejich organizované zasazení. Je to jeden z dalších rozhodujících momentů ve vedení obranné operace. Vycházíme však z toho, že pokud nepřítel agrese začal, bude mít pravděpodobně i síly k prolomení taktické hloubky obrany. Při průměrném tempu útoku nepřítele $3-4 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$ v pásmu překrytí a $2-3 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$ v hlavním pásmu může nepřítel s připočtením času na organizaci průlomu hlavního pásma obrany z chodu překonat taktickou hloubku za 1,5–2 dny. To je doba, za kterou je bezpodmínečně nutné dosáhnout zvratu v poměru sil, zastavit nepřítele a vytvořit podmínky k přechodu k aktivní činnosti.

Na základě této skutečnosti je možné vyvodit závěr, že při současných dobách mobilizační pohotovosti hlavních svazků a době nutné k přesunu do operační sestavy je možné počítat v tomto období obranné operace se svazky stálé pohotovosti a použití ostatních bude záviset na včasnosti zahájení mobilizace nebo skrytého doplnění ještě do zahájení agrese nepřítelem. Minimální doba k tomu potřebná může představovat 2–3 dny, což je krajní hranice pro zjištění zámyslu nepřítele k zahájení války.

Varianta nárůstu sil armády při zahájení obranné operace při nedokončeném operačním a mobilizačním rozvinutí vojsk — viz **obr. 2**.

Boj o udržení taktické hloubky obrany bude charakterizován nárůstem úsilí bojujících stran. Nepřítel se bude snažit co nejrychleji vyjít do operační hloubky, narušit operační rozvinutí, organizovaný přechod do obrany na čarách v hloubce a dezorganizovat mobilizaci. Ke splnění těchto cílů bude používat

Svazek, útvar	Bojová pohotovost	Skrýtě doplněno	Den																		Poznámka
			D-1						D						D2						
			Vyhlášení		PLNĚ		BoPo		Zahájení		agrese		D2		3		6		9		
3	6	9	12	15	18	21	24	3	6	9	12	15	18	21	24	3	6	9			
Velitelství 5.A		BP12/s																			
1. msd	Velitelství	BP12																			
	1.msp	BP12																			
	2.msp	BP12																			
	3.msp	BP12																		na cvičení ve VVP	
	4.tp	BP12																			
3. msd	Velitelství	Za 24/s																			
	5.msp	BP24/s																			
	6.msp	BP24/s																			
	7.msp	Za 24/s																			
	8.tp	Za 24/s																			
5. msd	Velitelství	BP12																			
	9.msp	BP24																			
	10.msp	Za 36																			
	11.msp	BP24																			
	12.tp	Za 24																			
2. řd	Velitelství	BP																			
	13.tp	BP																			
	14.tp	BP24																			
	15.tp	BP12																		na DTC ve VVP	
	16.msp	BP12																			
	5. arb	BP																			
	5. kdb	BP24																			
	5. rmp	Za 48/s																		skrýtě doplněn	
	5. ptp	BP18/s																			
	5. PRTZ	BP12																			
	5. pirp	BP																			
	5. rtpr PVO	BP24/s																			
	5. PLRZ	BP12/s																			
	5. smp REB	BP24/s																			
	5. rpr ZU	Za 18/s																			
	5. rtpr ZU	Za 24/s																			
	5. vpr SU	BP24/s																			
	5. žb	Za 36																			
	5. ponp	Za 24																			
	5. žtp	Za 36																			
	5. prcho	BP 24																			
⋮																					

Obr. 2

Obr. 2

i výsadky. Vlastní vojska musí úpornou obranou mařit tento zámysl nepřítel. K tomu je nutné přijímat opatření k zastavení postupu nepřítel na neohroženějších směrech protitankovými zálohami, pohyblivými odřady zatarasovacími, bojovými vrtulníky, přeskupením sil z pasívních úseků a z hloubky a přísunem druhých sledů a záloh, úderů frontového letectva, raketového vojska a palbou dělostřelectva. Rozhodně ničit výsadky a nedovolit jejich spojení s útočícími vojsky. Současně je nutné vytvářet podmínky pro přechod k aktivní činnosti. K tomu je třeba především zachovat nebo vytvořit potřebné síly v hloubce. Budou to především zmobilizované a spojenecké svazky určené k vytvoření protiúderných uskupení. Je pravděpodobné, že do určité doby budou připraveny zaujmout obranu na armádních, nebo frontových pásmech obrany.

Rozhodnutí k vedení protiúderu je velice významným momentem v obranné operaci. Celý průběh obranné operace musí vést podle přijatého zámyslu k vytvoření podmínek pro vedení protiúderu, nebo k přechodu do protiútoku. Snahou bude zrealizovat zplánovaný protiúder, což se však vždy nemusí zdařit. Proto je třeba počítat s tím, že v průběhu obranné operace se bude rozhodnutí upřesňovat, nebo přijímat nové. Vliv na to bude mít směr úderu nepřítel, hloubka vklínění, celková situace na frontě, volné síly a prostředky a další faktory ovlivňující především zabezpečení protiúderu.

Stanovení doby, prostoru, směru a sil, které se zúčastní protiúderu, je úkolem, jenž vyžaduje znalost situace a schopnost v praxi dovést využití znalostí vojenského umění. Situace k vedení protiúderu musí „uzrát“. Předčasně nebo pozdě vedený protiúder, jak dokazují i historické zkušenosti, skončí zpravidla neúspěchem, nebo jeho cíl je dosaženo s neúměrnými ztrátami. Nejvhodnější podmínky nastávají tehdy, když nepřítel vyčerpal své útočné možnosti, zasadil všechny síly do útoku a další zálohy v nejbližší době použít nemůže. Vojska v obraně pevně drží zaujatá postavení na bocích vlonu nepřítel a na směrech jeho úderů je postup zastaven nebo podstatně zpomalen a nehrozí nebezpečí dalšího průlomu.

K vedení protiúderu je třeba mít dostatek sil. Toto je vyjádřeno poměrem sil tak, jako při přechodu do útoku. K tomu je třeba volit šířku pásma protiúderu a vybrat prostor, kde je sestava nepřítel nejslabší nebo nejzranitelnější. Vedení protiúderu je úkol operační a musí tedy i řešit odpovídající cíle. Takovými mohou být: obnova postavení na předním okraji obrany, obklíčení a zničení hlavního uskupení nepřítel, deblokace obklíčeného uskupení vlastních vojsk. V každém případě musí zabezpečovat převzetí iniciativy a vytvoření podmínek pro přechod do útoku.

Důležité je všestranné zabezpečení protiúderu. Jelikož je zpravidla veden do boku a týlu hlavního uskupení nepřítel, je třeba zabezpečit pevnost obrany na ohrožených směrech. Mohutnost protiúderu vševojskových svazků je zabezpečena mohutným úderem letectva, raketového vojska a palbou dělostřelectva. Překvapivostí je dosahováno dovedným operačním maskováním, především zdůrazňováním obranných opatření. Pokud se podaří nepřítel obklíčit, bude úder překvapivý se všemi důsledky, které z toho vyplývají. Je třeba očekávat, že nepřítel jakmile zjistí přípravu nebo zahájení protiúderu, přenesl úsilí své činnosti na jeho zmaření. Proto je nutné protiúderné uskupení zabezpečit před úderem ze vzduchu, přijmout účinná opatření k zabezpečení přesunu a rozvinutí vojsk a umlčet ty objekty nepřítel, které by mohly vedení protiúderu narušit.

Pojednání o přípravě a vedení obranné operace v podmínkách, jak je v titulu uvedeno, by nebylo úplné, pokud bych se alespoň nezmínil o obklíčení. Zásada soustředění sil na směru hlavního úderu s vytvořením několikanásobné převahy, rychlé proniknutí do operační hloubky bránících se vojsk, obklíčení a ničení těch sil, které brání zaujatá postavení, zůstala v platnosti i v současné době. Proto je třeba nejen možnost obklíčení vojsk připustit, ale i reálně se na to připravovat. Činnost vojsk v obklíčení bude zřejmě jednou z nejsložitějších. Je charakterizována neúplným přehledem o situaci, odkrytými boky a týlem, nedostatkem materiálních prostředků, zpravidla narušeným systémem velení a omezeným nebo znemožněným zásobováním.

Lze očekávat, že nepřítel se bude snažit neposkytnout možnost organizovat kruhovou obranu, stlačit vojska na co nejmenší prostor, údery letectva a dalších prostředků dezorganizovat velení, podlomit vůli k vedení obrany a údery pozemních vojsk v krátké době zničit vojska v obklíčení. Ke zmaření tohoto zámyslu nepřítel musí směřovat i odpovídající opatření.

Úspěšné vedení obranné operace je nemyslitelné bez nepřetržitého zabezpečení. Rozhodnutí velitele je základem pro organizaci všestranného zabezpečení, které se v průběhu operace podle vnášených změn upřesňuje. Všechna opatření průzkumu, radioelektronického boje, ochrany proti zbraním hromadného ničení, operačního maskování, ženijního, výzbrojního a technického, materiálního a zdravotnického, hydrometeorologického a topografického zabezpečení musí být usměrněna k plnění hlavních úkolů v daném období obranné operace a k zabezpečení činnosti těch vojsk, která plní rozhodující úkol.

Důležitým opatřením je i operační příprava státního území. Pro vedení obrany na vlastním území má rozhodující význam. Již v době míru je možné vytvářet předpoklady pro pevnost obrany zřizováním zátarasů, vytvářením zásob, budováním velitelských stanovišť, spojením a zabezpečením manévru vojsky. Tyto skutečnosti velitelský sbor plně nedoceňuje.

Na základě toho je možné vyvodit některé závěry pro velitele, štáby a vojska k přípravě a vedení obranné operace v podmínkách nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk.

Rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA a Směrnice pro operační a mobilizační přípravu ve výcvikovém roce 1986—87 stanoví hlavní úkoly pro přípravu velitelů a štábů i formy jejich řešení. Obsahově jsou zaměřeny ke zvládnutí problematiky přípravy a vedení operací na počátku války formou obranných operací, při nedokončeném operačním a mobilizačním rozvinutí vojsk. Útočná činnost se má procvičovat zpravidla po splnění cílů obranné operace. Obrana jako druh bojové činnosti zvláště na počátku války je z hlediska přípravy i vedení velice složitá.

Přesto, že na řadu nedostatků bylo poukázáno ve vyhodnocení uplynulého roku, nedaří se je plně odstranit. Jde především o zjednodušování situací, které se na cvičeních a štábních nácvičích procvičují, při rozhodování se v dostatečné míře nebere v úvahu terén. Přijímaná rozhodnutí nevycházejí z důsledného zhodnocení situace, komplexní palebné ničení není dostatečně detailně zplánováno, rozpočty pro manévr vojsky a k použití zmobilizovaných svazků a útvarů nejsou vždy reálné a další. Proto je zapotřebí ve všech formách přípravy velitelů a štábů od individuální přes velitelskou přípravu, štábní nácvičky až po velitelsko-štábní cvičení s vojsky problematice obrany věnovat mimořádnou pozornost.